

O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida 2014-yil 19-dekabrda 0055-raqam bilan qayta ro'yxatga olingan.

Maxsus son.

Tahrir hay'ati:

Baxtiyor SAIDOV
Dilshod KENJAYEV
Nizomiddin MAHMUDOV
Yorqinjon ODILOV
Nasirullo MIRKURBANOV
Jabbor ESHONQULOV
Valijon QODIROV
Baxtiyor DANIYAROV
Abdurahim NOSIROV
Tolib ENAZAROV
To'liqin SAYDALIYEV
Ravshan JOMONOV
Zulxumor MIRZAYEVA
Qo'choqbo YO'LDOSHEV
Tajixon SABITOVA
Salima JUMAYEVA
Nilufar NAMOZOVA
Lutfullo JO'RAYEV
(bosh muharrir o'rinbosari)

Bosh muharrir

Bahodir JOVLIYEV

Sahifalovchilar:

Akmal FARMONOV

Nashr uchun mas'ullar:

Nilufar NAMOZOVA
Nigora URALOVA
Yuliyana MUSURMANOVA

Tahririyat manzili:

100038, Toshkent shahri
Matbuotchilar ko'chasi 32-uy.
Telefon: (98) 121-74-16,
(71) 233-03-10, (71) 233-03-45,
(71) 233-03-67

e-mail: til_adabiyoti@mail.uz
web-sayt: www.tilvaadabiyoti.uz

Jurnalidan ko'chirilgan maqolalar "Til va adabiyot" ta'limi dan olinadi, deb izohlanishi shart.

Jurnalda nashr etilgan maqolalarda mualliflarning tahririyat ma'nosini nazariy ravvoflik kelmaydigan fikr-mulohazalari hisoblanishi mumkin.

Tahririyatga kelgan og'ayimlar taqdir qilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi.

Biomassazh. 2022.25.06. da topshirildi. Ofset usulida chop etildi. Qog'oz bichimi 60x84/8. Shartli bosma tabaqi 7.6. shkalasi-gammatasi. 10, 11 kepl. »ECO TEXTILE PRODUCTIONS» MCHJ bosma-xonalarida chop etildi. Manzil: Toshkent sh. Mirobod tum., Matbuotchilar ko'chasi 32-uy. Bayramta ... Adali 200 nusxa. Bahosi kelishilgan nashrda.

1991-yildan chiqqa boshlagan

TIL VA ADABIYOT TA'LIMI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
XALQ TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK JURNALI

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ
ЖУРНАЛ МИНИСТЕРСТВА
НАРОДНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРЫ LANGUAGE AND LITERATURE TEACHING

SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL JOURNAL OF THE MINISTRY
OF PUBLIC EDUCATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

MUNDARIJA

G'afurjon Muxamedov. Toshkent viloyat chirchiq davlat pedagogika instituti - 5 yoshda	2
DOLZARB MASALA	
Rayxon Rasulova. Og'zaki va yozma nutq - komilik belgisi	
ILG'OR PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR	
Feruza Murodova. Maktab adabiyot darslarida hikoya janri o'qitish texnologiyasi	7
Sarvinov Berdiyeva. O'quvchilarda matn bilan ishlash va tahlil qilish ko'nikmasini shakllantirishning pedagogik-psixologik omillari	8
Ruxsora Murodova. ona tili ta'limida nostonand testlardan foydalanish usullari	11
Tojixon Sabitova. Maqolalar badiyatiga doir	12
Sirdaryoxon O'tanova. Adabiy qahramonlar ruhiyati va tasvir musharakligi	14
TAHLIL	
Mohizhar No'monova. Hamid Olimjon lirikasida epitetning semantik-stilistik xususiyatlari	16
Gulmira Komilova. Tilshunoslikda lingvokulturologiya	18
Nilufar Xatolova. O'tkir Hoshimov ijodida obraz yaratish mahorati	20
Umid Shermatova. Taqqaslashirilgan adabiyot ta'limida binar metodik usullar	22
O'tkir Islomov, Gulzoda Bekmuratova. Madaniy nutq - behavo ma'naviy boylik	22
Adiba Davlatova. So'zning asl ma'nosi - shoirning asl dardi	24
Nodira Xoligova, Humoyun Umaraliyev. Komil inson masalasi - jamiyat masalasi	28
Iroda Xoligova. Hamza Hakimzoda niyozining dramalarida monologik nutqning o'rni	30
Nizomiddin Bozorov, Ulug'ov Chorfiyeva. Dramatik asarlarda makon, zamon va badiiy tilning komparativ qirralari	32
Bahorov Eshmanova. Ingliz va o'zbek maqollarning kognitiv-qiyosiy tahlili	34
Ziyoda Usmonova. Ta'lim tizimiga oid kutuzatish, tahlillar va takliflar	36
Gulshodaxon Tojiyeva. Abdulla Qodiriy va zamondoshlari ijodida ayollar obrazining musharakat jihatlari	38
Emina Achilova. O'tkir Hoshimovning "urushning so'ngi qurboni" hikoyasida psixologik tasvir	40
Musajjan Tadjibayev. Germaniyatda psixologik talqin muammolari	42
TADQIQOT	
Hoshimjon Quchqorov. Tarjimon, tarjima va matn	44
Nafisa Rahmanova. Nizomiy va Navoiyning ota-o'g'il munosabatlari haqidagi qarashlari	46
Laylo Xasanova. Navoiy lirikasida obrazni ifoda etishda ritm va mazmun uyg'unligi	49
Arofotoy Muynidina. O'zbek milliy uyg'unlash adabiyoti vakillari ijodida muvashshah san'ati	51
Mohilul Mavlonova. "Farhod va Shirin" dostonida shopur obrazi talqini	53
Nizomiddin Bozorov, Mohira Hayitova. Samimiyatning teran badiiy ifodasi	55
Ra'no Xayrullayeva. O'quvchilar nutq madaniyatini takomillashtirish, nutqini o'stirish yo'llari va vazifalari	58
Nafisa Muratova. Maktabda tarixiy so'zlar mavzusini o'qitishning o'ziga xos usullari	60
Abdushukur Shofqorov. "O'zbek tilining to'liq lug'ati"dagi dialektal so'zlar	63
Rahmatilla Norbekov. Mung'lik qalbar kuchisi	65
KICHIK TADQIQOT	
Qodirjon Mo'yidinov. Sud nutqi lektsikasidagi o'zlashtirma so'zlar	67
Shahnoza Azimjonova. Akademik Naim Karimovning ijodkor portretini tarixiy jarayon zaminida o'rganish mahorati	69
Xosiyat Abdugahhorova. Mustaqil so'z turkumlarida antisemik munosabatlarning ifodalinishi	70
Dildora Yorbulova. Hamza hakimizda niyozining ashularida xotin-qizlar mavzusi	72
Aziza Avezova. Alisher Navoiy "turkiylar choseri" mi	73
Nodira Xoligova. Millat va jamiyatning badiiy in'ikosi	76
Hikmat Hikmatov. Adabiyot darsida yangi - xamsa" metodidan foydalanish usullari	78
Humoyun Umaraliyev. Hamza Hakimzoda Niyozining she'riyatida er va bilim talqini	80

TIL VA ADABIYOT

TA'LIMI

jurnali

ISSN 1691-2689

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining

Filologiya va Pedagogika fanlari bo'yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashridir.

Qorajon, "Gul va Navro'z" masnaviyisidagi Bulbullarni eslatadi⁶. Shopur Farhod izlagan yurt Arman mamlakati, u ko'rib hushidan ketgan go'zal qiz esa Arman malikasi – Shirin ekanini, bu yo'lda unga yordam berishini aytdi. U Farhodni Armanistonga olib boradi, har doim yonida bo'lib, o'zining beg'araz maslahatlari bilan yaqindan yordam beradi, o'z xizmatini ayamaydi. Uning quvonchini ko'rib xursand bo'ladi, g'am-tashvishidan azob chekadi. Navoiy Shirinni ko'rib hushidan ketgan Farhodga chin yurakdan achinib samimiy iltifot ko'rsatgan Shopurni quyidagicha tasvirlaydi:

Chu ul sham'i vafoda qolmadi nur,
Yetib parvonadek boshig'a Shopur.
Boshin qo'ynig'a oldi yig'labon zor,
Ki ey yo'q qismating juz ranj-u ozor!
Bas emas erdi g'urbat dard-u dog'i,
Ki o'chti bejjhat umrung charog'i.
Vafo yo'lida ul manzilga yetding,
Ki bir ko'rmak bila jon tarkin etting...
Chekib ranjing manga g'am bo'ldi podosh,
Ki hargiz ko'rmagay erdim seni kosh.

Buyuk mutafakkir shoir Shopur obrazi orqali haqiqiy do'stlikning mazmun-mohiyatini, do'stning orzu-istagini o'z manfaatidan ham ustun qo'yadigan, o'ziga ravo ko'rmagan narsani do'stiga ham ravo ko'rmaydigan shaxs timsolini ko'rsatib beradi. Shopur Nizomiy Ganjaviy va Xusrav Dehlaviy asarlarida ham bosh qahramon Xusravning eng yaqin do'sti sifatida namoyon bo'ladi, uni qo'llab-quvvatlaydi, unga sidqidildan yordam beradi. Biroq u professor S.Erkinovning tadqiqiga ko'ra, mazkur dostonlarda Shopur "saroydagi xushomadgo'y maslahatchilarga xos birmuncha salbiy sifatlarga ega

edi"⁷. Navoiyning Shopuri esa chin ma'nodagi sadoqatli va olihimmat inson, Hamid Olimjon ta'бири bilan aytganda do'stlikning "billur" timsolidir.

Navoiy Shopur obrazini bunday yuksak fazilatlar egasi qilib tasvirlashning bir nechta sabablari bor. Ma'lumki, shoir dostonidagi Farhod obrazini yetuk va komil inson sifatida tasvirlaydi. Uning butun o'y-xayoli el-yurtga xizmat qilish, zulm va adolatsizlikning ildizini quritish bilan band edi. Yana bir sababi, Shopurday ezgu fazilatlar egasi bo'lgan bir inson Xusrav kabi butun vujud bilan yovuzlikning makoniga aylangan johil kimsa atrofida bo'lishini shoir istamaydi. Shopur Farhod va Shirin o'rtasidagi insoniy muhabbatni hurmat qiladi, e'zozlaydi. Ularning o'z sevgilariga erishib baxtli bo'lishlarini xohlaydi, chin ko'ngildan ularga xizmat qiladi. Shopur qalbida do'stga sadoqat tushunchasi shu qadar buyuk ediki, hatto Farhod vafotidan keyin ham o'z yurtiga qaytib ketmadi. Farhod qabri ustida jorub-kash sifatida xizmat qilib qoldi. Ya'ni "Shopurning asl maqsadi Farhod va Shirinni o'z maqsadiga yetishtirish orqali ular mansub bo'lgan xalqlarni ham birlashtirish, shu orqali xalqlar o'rtasidagi o'zaro do'stlikni mustahkamlashdan iborat edi. Asarda Shopur istagi orqali o'lg'a surilgan g'oya Alisher Navoiyning eng ulug' orzularidan biri bo'lib, u bu obrazni yaratishdan shaxslar o'rtasidagi do'stlik, hamjihatlikni kuchaytirishningina ko'zda tutmaydi, balki xalqlar o'rtasidagi do'stlikni mustahkamlashni ham o'ylagan edi"⁸.

Darhaqiqat, ulug' shoir Alisher Navoiy "Farhod va Shirin" dostonida qalanga olgan do'stlik mavzusi o'zbek mumtoz adabiyotidagina emas, ijtimoiy-madaniy turmush sharoitida ham do'stlikning go'zal namunasini bo'lib qoldi. Aniqlirog'i, Farhod va Shopur o'rtasidagi do'stlik "umumbashariy do'stlik darajasiga ko'tarildi"⁹.

1. Навоий ва иқод сабоқлари. Тошкент "Фан" нашриёти, 1981., 37-бет.
2. Хайитметов А. Навоийнинг ижодий методи масалалари. Тошкент, 1963., 91-бет.
3. Ойбек. Асарлар, 13-том, Тошкент "Фан" нашриёти, 1979., 84-бет.
4. А.Қаюмов. "Фарход ва Ширин сирлари". Тошкент, Ф. Фулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1979., 90-бет. O'sha manba.
5. С. Эркинов. Навоий "Фарход ва Ширин" ва унинг қиёсий таҳлили. Тошкент, 1971., 154-бет.
7. С. Эркинов. Навоий "Фарход ва Ширин" ва унинг қиёсий таҳлили. Тошкент, 1971., 159-бет.
8. Навоий ва иқод сабоқлари. Тошкент "Фан" нашриёти, 1981., 40-бет.
9. Хайитметов А. Навоийнинг ижодий методи масалалари. Тошкент, 1963., 99-бет.

Nizomiddin BOZOROV, Mohira HAYITOVA,

Toshkent viloyati Chirchiq davlat
pedagogika instituti magistrantlari

SAMIMIYATNING TERAN BADIY IFODASI

Annotasiya. maqolada Abdulla Oripov she'riyati, shoir ulg'aygan makon ham uning tuyg'ularini kamol toptirishga, uning she'riyatga bo'lgan munosir

Annotation. The poetry of Abdulla Oripov, the place where the poet grew up, also contributed to the development of his feelings and the formation

Аннотация. Поэзия Абдуллы Орипова, место, где вырос поэт, также способствовала развитию его чувств и формированию отношения к

sabatini shakllantirishga xizmat qilgani yoritilgan. Abdulla Oripov o'ziga xos iste'dod sohibi bo'lish bilan birga, bu sohada yetarli ilmiy va amaliy bilimlarini egallagan edi. Shu maqsadda shoir yoshligidan adabiyot sohasi vakillari bo'lgan ulug' ustozlarga ma'naviy shogirdlikka tushadi hamda katta hayot tajribani egallagan asoslangan.

Kalit so'zlar: she'riyat, o'zbek lirikasi, soxtakorlik, quruq shiorbozlik, inja tuyg'u, inson qalbi, individual qobiliyat, intellekt, simfoniya, vatan, ona tabiat, til sofligi, millat manfaat, samimiyat, haqiqat.

O'zbek xalqi azaldan shoiriyat, uning tuprog'idan tortib yoprog'igacha shoiridir. Shuning uchun ham u farzandlariga she'riyat kabi teran, she'riyat kabi serma'no, bir-biriga uyqash ismlar qo'yadi. U to'y qilsa, shodliklarini she'rga solib "yor-yor" aytadi. Hattoki, azada ham hasratlarini she'rga aylantirib bo'laydi.

Temur tig'i yetmagan joyni,

Qalam bilan oldi Alisher, – deb yozgan o'zbek xalqining sevimli farzandi, shoir Abdulla Oripov.

Iqbol deb behuda chekasan yohu,

O'ing bu – folbinning daraklaridir.

Asrim, asrim deysan asring nima u?!

U – to'zg'oq kalendari vaqarlagidir.

Abdulla Oripov she'rlarining eng katta mavzularidan biri, Matyoqub Qo'shjonov yozganidek, "katta harf bilan yozilishi kerak bo'lgan insoniy mehrdir". Shoirning "Samoviy mehmon, besh donishmand va farrosh kampir qissasi" nomli she'rida ana shu mehning tirik haykali farrosh kampir obrazida ifodalangani. Beshta qit'adan tanlab olingan, olamdagi barcha ilmlarni o'zida mujassam etgan olimlar yecholmagan jumboqni farrosh kampir bir zumda hal qiladi-qo'yadi. Kampir samoviy mehmonga somon yo'lini ham, alfa-yu betalarni ham ko'rsatib o'tirmaydi. Balki o'zining onalik qalbidagi samimiy mehriini izhor etadi.

Shoirning keyingi yatlarda yozgan she'rlarida mehrga tashnalik hissi yanada o'tirroq, yanada jozibalar-oq kuylanadi. Uning "Qirg'yosh" nomli she'rida mehr haqidagi, mehrga tashnalik haqidagi quyidagi misralar-ni o'qigan she'rxon qalbi larzaga tushadi:

Kim alam chekmabdi umrida bir bor,

U meni anglamas, anglamas zinhor.

Kim haqqa tashnadir, kim mehrga zor,

Men unga umrimni etgumdir fido.

Mehr so'zi qadimda quyosh ma'nosini bildirar ekan. Mehrga muhtoj qalblarning mumtoz kuychisi bo'lgan Abdulla Oripov olamda mehru muhabbatning quyosh nurlari kabi serob bo'lishini tilaydi. Abdulla Oripov ijodida o'zbek she'riyatidagi eng ezgu traditsiyalar izchil ravishda davom ettirilgan. Shoir o'z she'rlarida Alisher Navoiy kuylagan insonparvarlik, ezgulilik, yaxshilik, ra-

of an attitude towards poetry. Abdulla Aripov was a talented person with rich scientific and practical knowledge in this area. For this, the poet from a young age became a spiritual student of the great masters of literature, gained a lot of life experience.

Keywords: poetry, Uzbek lyrics, forgery, dry rhetoric, instinct, human heart, individual ability, intellect, sympathy, motherland, mother nature, purity of language, national interest, sincerity, truth.

poэзии. Абдулла Арипов был талантливым человеком с богатыми научными и практическими знаниями в этой области. Для этого поэт с юных лет стал духовным учеником великих мастеров словесности, приобрел большой жизненный опыт.

Ключевые слова: поэзия, узбекская лирика, подлог, сухая риторика, инстинкт, человеческое сердце, индивидуальная способность, интеллект, симфония, родина, матушка-природа, чистота языка, национальный интерес, искренность, правда.

zolatga ayovsiz nafrat, insoniy sevgi va muhabbat g'oyalari o'ziga xos otashin misralarda talqin etadi, o'sha g'oyalarni mehru muhabbat bilan davom ettiradi. U G'afur G'ulom va Hamid Olimjon kabi shoirlar ijodidagi vatanparvarlik motivlarini yanada jarangdor pardalarda kuylaydi.

Abdulla Oripovning ham har bir misrasida o'sha gulu chechaklar, kuzning za'far yaproqlaridan tortib, yomg'irlarning ma'yus shivirlashlarigacha tasvirlangan. Lekin bu tasvirlar inson qalbinin turli manzaralarini, inson ruhiyatining rangin suratlarini akslantirish uchun xizmat qiladi. Do'stim, tingla... yoproqchalarning Shivirlashi eshitilmoqda Yuragim ham daraxtzor kabi Nimanidir olqishlamoqda. Shoirning yuqoridagi kabi misralarida inson ruhiyatidagi tug'yoni lahzalar suratini tabiat manzaralarini surati orqali tasvirlaydi. Hamid Olimjon, G'afur G'ulom kabi shoirlar ilodida Vatan madhi tantanavor ohanglarda jaranglansa, Abdulla Oripov Vatanni ezgu bir dard bilan sevadi. Uni Ulug'bekning boshini kesgan, Boburni sarsonu sargardon qilgan, Chingizxonlar zulmidan qon-qaqshagan, lekin bosh egmagan xalqni oppoq armon bilan sharaflaydi.

Abdulla Oripov dono xalqimiz yaratgan maqol va matallardan, iboralardan juda oqilona va san'atkorlik bilan foydalanadiki, natijada shoir tilga olgan maqollar qayta boshdan she'riy umrini boshlaydi. Ayniqsa, shoir o'z to'rtliklarida xalq maqollaridan samarali foydalangan. Uning "Men anglab yetgan falsafa", "Tingla, bu abadiy sado bo'ladi", "Deydilar, ti hurar o'tadi karvon", "Bulbul o'gay erur zog'lar orasida" kabi to'rtliklarida xalq maqollaridan zargarona foydalanilgan. Shoir bu maqollarni shunchaki o'z fikrini isbotlash uchungina keltirmay, balki bu maqollarni yangi qirralar bilan, o'zgacha jilolar bilan boyitgani uning novatorligidir.

Badiiyat – bu go'zallikdir, tuyg'ularga yo'ng'rilgan she'riy tafakkur go'zalligidir. "Go'zallikning o'zi muhim g'oya. Bu go'zallikni bo'lib-bo'lib tahlil etish daryodagi erkin baliqni tutib, pichogda kesib, a'zolarini tekshirib, yana suvga qo'yib yuborish bilan teng. Baliq faqat suvda yayragandagina odamning havasini keltiradi. To'g'ri, suvdagi baliqni tamoshio qilishdan ko'ra uni yeyishni afzal ko'radigan odamlar ham oz emas. Bunday hissiz odamlar faqat san'at go'zalligini emas, hayot go'zalligini ham ko'maydilar. To'g'risi, kun kechiradilar", – deb yozadi taniqli munaqqid Mahkam Mahmudov.

Badiyat, Mahkam Mahmudov iboralari bilan aytganda, "...inson qalbidagi manzaralarning cheksiz bo'yog'ini his etmoqdir". Shoir so'zdan tuyg'u yaratadi, tuyg'ular orqali, tuyg'ular bo'yog'i bilan esa inson qalbining manzaralarini chizib beradi. Mahkam Mahmudov yozadi: "So'zning buyuk qudratini zarracha inkor etmaganimiz holda, shuni aytishimiz kerakki, tuyg'u agar daryo bo'lsa, so'z uning qirg'o'g'i, tuyg'u agar parivash qiz bo'lsa, so'z uning surati, tuyg'u agar gulzor bo'lsa, so'z - rassomning bo'yog'i. Yong'oqdan murod uning mag'zi, qirg'oqdan murod uning suvi. Suratdan murod uning sohibisi, bo'yog'lardan murod gulzorning o'zi".

Munaqqad fikrlardan anglashiladiki, she'riyatning ham asl murodi inson tuyg'ulariga ta'sir etmoqdir. Lekin she'riyatda badiiylilik bo'lsagina inson tuyg'ulariga ta'sir etadi. Yolg'iz fikrning o'zi inson qalbiga, uning tuyg'ulariga ta'sir etmaydi. She'riyat esa tuyg'ulariga ta'sir eta olish qudrati bilan boshqa san'atlardan farq etadi. Filologiya fanlari nomzodi, dotsent Muhammadjon Madgoziyev "Badiiylilik nima, menga tushuntirib bersangiz", — deb xat yozgan havaskorlarga shunday javob yozibdi: "So'rab ko'ring-chi, aslari asal yig'ishni kimdan o'rgangan ekan, gullar rangi rang ochilishni va muatlar bo'y sochish haqida kimdan maslahat olgan ekan? Badiiylilik ham xuddi shuning kabi hayotiylik va haqqoniyligidir".

Abdulla Oripov she'riyatining qudrati ham uning yuksak darajadagi badiiyligidir. Lekin uning she'rlarida sun'iy badiiylilik, zo'rma-zo'raki o'xshatishlar, mantiqqa zid bo'lgan jonlantirishlar orqali badiiyat yaratilmaydi. Uning har bir iborasi, har bir tashbehi ayni haqiqatdir. Mana, uning "Bahor" she'rida shunday misralar bor:

*Qaydadir shoir kuylaydi behol,
Mening ham oy kabi ko'nglim yarimta.*

"Yarimta ko'ngil" va "yarim oy" — naqadar haqqoniy va go'zal tashbeh. Agar yarimta ko'ngilga yarim oy o'xshatilmaganida, shunchaki fikrning o'zi, ya'ni darak gap bo'lib qolar edi. "Yarimta oy" bu — haqqoniy badiiyat va shoir she'riga mangulik bag'ishlagan omildir.

Shoirning ko'pdan ma'lum va mashhur she'rlaridan biri "Nay" she'ridir. Undagi badiiylilik hayotning, haqiqatning o'zidir. Qamishning "adirlarda durkun yashagan" ham, odamlar uning tanasini pichoq bilan kesib olganlari ham, ko'zi va bag'rini o'yib olganlari-yu, bu ham yetmagandek, bo'g'ziga lablarini qo'yib puflanganlari ham haqiqatdir. Alamiga chiday olmay sho'rlikning nola chekib yuborgani, odamlar esa qamishni yig'latib qo'yib, rohat qilganlari ham rost. Bu tashqi ko'rinishdagi haqiqatdan tashqari majoziy haqiqat ham bor. Bu ham bo'lsa, inson yurak-bag'ri alamlardan sitilib, chok-chok bo'lganidan qamishdan nay yasab, o'z dardlarini kuy-lashga ehtiyoj sezganidir. Haqqoniy va hayotiy badiiyatning qudrati ana shundadir. Abdulla Oripov she'riyatining qalblarga yaqin va barchaga sevimli qilgan xususiyatlaridan biri ana shundadir.

Abdulla Oripov - noyob iste'dod egasi. Chuqur falsafiylik, milliy ruh, diniy-xalqiy mezonlarga sadoqat shoir she'riyati asoslarini tashkil etadi. O'zbek xalqining milliy tiklanishi, hurfiylilik va mustaqillik uchun kurashi-

da Abdulla Oripov she'riyati katta o'rin tutadi. Abdulla Oripov she'riyatidagi shog'iy obrazi esa armonli muhabbatga duchor bo'lib, bir umr "hayot barcha ne'matlarini ayamasa-da, muhabbat taqdiridan maqtan olmay" o'tishga mahkumdur. Lekin u munisa qizga hech qachon ta'na toshlari olmaydi, bevafoqlikda ayblamaydi, balki — *Nega bir tosh bo'lmagansan, seni avaylab, Til ostimga solib yursam jonimga joylab* — deya armon qiladi.

*Jo'nar bo'ldim men bundan diltang,
Yo'larimga qarab qolding sen.
Sochimganngi tarab qolding sen.
O, bilaman, badjahl otang*

Ostonangga yo'ltnas seni, — shoirga "uzalgan qo'llari" bilaguzuk bilan bog'langan qizning munis va ma'yus surati ko'z o'ngimizda muhrlanib qoladi. "Bilaguzuk bilan bog'langan" qo'llar tasviri ham, shoirning "Bilaguzuk banding uzilsin, yor qo'lini qisgandan ko'ra!" — deya qilgan nidosida ham qandaydir yorug'lik, qandaydir tozalik, qandaydir ajib shoironalik bor.

Abdulla Oripovning fikran barkamol, badiiy tafakkurning yetuk namunasi bo'lgan she'rlaridan biri "Olomonga" she'ridir. Bu she'r shu qadar maqtanli yaxlitki, biror bandini ajratib olib tahlil qilish mumkin emas.

Axir biz ham har qadamda ana shunday olomonni uchratmayapmizmi? Avtobuslarda joy bo'shatish malol kelib, nogiron chollar bilan janjallashayotgan ba'zi beyuzlarni ko'rib, indamay yalpayib o'tirgan kimsalarni, bironing cho'ntagini kesib ketayotganlarni ko'rib ko'rmaslikka olayotgan kishilarni, bironi nohaq malomat qilib, infarktaga yo'liqtirgan "olomon"ni biz ko'rmayapmizmi? Ba'zi hollarda o'zimiz istab-istamay ana shu "olomon"ga qo'shib qolmayapmizmi.

Shoir go'yo o'zining otashin misralari bilan vijdoni uyg'oq kishilarni olomon orasidan tortib chiqarmoqchi. Biroq shoir razillar razolatiga qancha ko'p duchor bo'lmasin, bedillar sitamidan qancha ko'p ozor chekmasin, inson qalbining ezguligiga va bu ezgulikning manguligiga qattiq ishonadi. Shuning uchun ham u yozadi:

*Dunyoda diyonat hali mavduddir,
Hali mard yigitlar yashab yuribdi.*

Abdulla Oripov she'riyati musiqaviy she'riyatdir. Uning har bir misrasida, har bir bandida alohida takrorlanmas ohang bor. Mana, bir vazmin, bir o'ktam ohangda otashin misralar yangramoqda.

Yuqoridagi misralarda har bir so'z bittadan tosh bo'lib go'yo alohida-alohida ritm bilan naq sening ko'ksingga tegadi, ruhingga g'alayon soladi. Bu haqda shoirning o'zi ham she'r boshidayoq aytib qo'yg'an:

*Idrokning mavjiga tekkani zamon
U mudroq ruhingga solur g'alayon.*

Abdulla Oripovning "Yurtim shamoli" she'ri, mening nazarimda, zukko rassom mo'yoqalami bilan chizilgan tengsiz suratga, ham sohirqalib bastakor yaratgan kuyga o'xshaydi. Shoir vatan shamolining zangori surati-